ROK VI

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

№ 17

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 1 WRZEŚNIA 1931 R.

W SPRAWIE PRODUKCJI SZTUCZNYCH WŁÓKIEN

Na tle ostatnich posunięć rządowych, podwyższających stawki celne od vistry, otrzymywanej analogicznie do przędzy sztucznego jedwabiu, rozwinęła się zagorzała polemika między przemysłem włókienniczym i wytwórczością sztucznego jedwabiu. Polemika ta znalazła wyraz nawet w artykułach prasy codziennej, tem więcej przeto zasługuje na oświetlenie na łamach naszego wydawnictwa.

Stwierdzić przedewszystkiem należy, że dotychczasowe ustosunkowanie stawek celnych na vistrę i przędzę sztucznego jedwabiu nie odpowiadało stosunkowi cen obydwu tych artykułów. Gdy bowiem cło konwencyjne — a więc praktycznie stosowane do towaru importowanego ze wszystkich krajów traktatowych — na przędzę sztucznego jedwabiu wynosi zł. 8,80 od 1 kg., to cło na vistrę obowiązywało zaledwie w wysokości 39 groszy od 1 kg. Natomiast cena vistry stanowi ok. 60 proc. ceny przędzy sztucznego jedwabiu, co powinnoby znaleźć odpowiednik w stawkach celnych. W takich warunkach trudno wszak było myśleć o uruchomieniu produkcji vistry, i dopiero z chwilą wprowadzenia obecnie obowiązującej stawki 4 zł. od 1 kg. — projekty fabrykacji vistry tak dalece się zrealizowały, że już dzisiaj znajdujemy na rynku vistrę pochodzenia polskiego.

Przemysł włókienniczy jednak od samego początku zajął opozycyjne stanowisko w stosunku do niezbędnej dla produkcji vistry ochrony celnej, a obecnie nie ustaje w zabiegach, aby stawkę tę obniżyć, sprowadzając ją do poprzedniego, niczem nieumotywowanego poziomu. Zwolennicy obniżenia stawek celnych wypowiadają pogląd, że podwyższona stawka obejmuje nietylko vistrę, lecz również odpadki ze sztucznego jedwabiu. Nie chcą jednak pamiętać, że w wypadku złej woli importera — odróżnienie vistry od odpadków staje się nietylko iluzoryczne, ale wręcz niemożliwe. Urzędy celne, podobnie zresztą jak pracownie towaroznawcze, nie byłyby w stanie odróżnić jednego artykułu od drugiego, co najprostszą drogą prowadziłoby do poważnych nadużyć celnych.

Nowe przędziwo — vistra — znajduje szerokie zastosowanie w przemyśle tkackim, zwłaszcza w mieszaninie z bawełną, a nawet z wełną. Zdawałoby się przeto, że zorganizowanie fabrykacji vistry w kraju i uniezależnienie się od zagranicznych producentów i dostawców leży w płaszczyźnie niewątpliwych interesów polskiego przemysłu włókienniczego. Liczne doświadczenia wielokrotnie potwierdziły tezę, że uruchomienie produkcji krajowej wpływa na znakomite potanienie cen artykułów, sprowadzanych dotychczas z zagranicy. Przykładem służyć może np. produkcja nowych typów barwników, artykułów pomocniczych dla włókiennictwa i t. p., kiedy już pierwsza wiadomość o zamierzonem powołaniu do życia wytwórczości krajowej wpłynęła na obniżenie ceny towaru importowanego.

Jest jednak rzeczą oczywistą, że w warunkach polskiej rzeczywistości — dla każdej, szczególnie zaś nowopowstałej gałęzi produkcji, należy stworzyć odpowiednie ramy, w których rozwijać się będzie mogła; jedną zaś z najistotniejszych w tym względzie okoliczności jest zapewnienie należytej ochrony celnej.

Zdawałoby się przeto, że przemysł włókienniczy powinien być entuzjastycznie nastrojony w odniesieniu do nowych stawek na vistrę. Rzeczywistość jednak przeczy podobnym poglądom. Przemysł łódzki protestuje przeciwko nowym stawkom celnym, aczkolwiek niepodobna wyobrazić sobie istnienia produkcji visty bez niezbędnej i słusznej ochrony celnej.

Stoimy niewątpliwie w przededniu wielkich przemian w przemyśle włókienniczym. Sztuczne włókno coraz mocniej wypierać poczyna z rynku surowiec naturalny, i wkrótce już może będziemy świadkami zjawiska, gdy zużycie włókien sztucznych przewyższy zapotrzebowanie na bawełnę, wełnę, len i jedwab naturalny. W tym stanie rzeczy zdaje się aż nadto oczywistem, że dążyć musimy do zorganizowania w kraju nowoczesnych placówek, powołanych celem produkcji sztucznych włókien. Przemysł chemiczny, stwarzający coraz to nowe wartości gospodarcze, nie zrezygnuje z rozwoju w Polsce tego również, tak bardzo pod każdym kątem widzenia doniosłego działu wytwórczości i domagać się będzie z całym naciskiem stosowania takich warunków celnych, które umożliwią nietylko powstanie, lecz również rozkwit produkcji sztucznych włókien.

UBEZPIECZENIE OD WYPADKÓW W PRZEMYŚLE CHEMICZNYM

Dn. 19 i 26 sierpnia r. b. odbyły się posiedzenia wyłonionej na terenie Związku Przemysłu Chemicznego komisji, mającej na celu przeprowadzenie rewizji systematycznego podziału przedsiębiorstw w Zakładzie Ubezpieczeń od wypadków. Komisja, obradująca pod przewodnictwem p. Dr. A. Hirszowskiego, przeprowadziła rewizję dotychczasowej nomenklatury i zaprojektowała następujące jej brzmienie:

1) Wyrób kwasów, zasad i ich soli, oprócz oddzielnie wymienionych.
2) Gazownie, koksownie wraz z ich fabrykami chem., oraz destylarnie smoły węglowej.
3) Wyrób produktów przejściowych organicznych oraz barwników i pachnideł syntetycznych.
4) Wyrób produktów farmaceut., kosmet. i perfumeryjnych.
5) Wyrób materjałów wybuchowych, środków zapalnych, pirotechn., oraz celuloidu i wyr. pokrewnych.
6) Wyrób zapałek wraz z obróbką drzewa.
7) Wyrób jedwabiu sztucznego.
8) Wyrób chemicznych przetw. drzewnych (żywice, spirytus drzewny, karbolineum, terpentyna i t. p.), garbniki.
9) Wyrób przetw. naftowych i wosku ziemnego.
10) Wyrób prod. asfalt. i papy dachowej.
11) Wyrób przetw. tłuszczowych i kostnych (łój, stearyna, świece, gliceryna, klej, żelatyna, margaryna, sztuczne tłuszcze jadalne, mielenie kości, spodjum).
12) Wyrób mydła z wyłączniem przeróbki na preparaty kosmet. i farmaceut.
13) Wyrób nawozów szt. syntetyczno-azotowych.
14) Wyrób nawozów szt. fosforowych i potasowych.
15) Wyrób farb, lakierów, ołówków, pokostu, atramentu, czernideł, sadzy i t. p.
16) Apteki i sprzedaż art. kosmetyczn. i perfum.
17) Drogerje, sprzedaż mydeł i t. p.
18) Wyrób art. gumowych.
19) Wyrób ceraty, linoleum, tkanin nieprz., dermatoidu i t. p.
20) Wyrób celulozy, drzewnika i miazgi drzewnej.
21) Wyrób papieru i masy papierowej.

W najbliższym czasie Komisja przystąpi do ustalenia kategoryj niebezpieczeństwa w poszczególnych tytułach.

Jako znamię mniejszego niebezpieczeństwa w fabrykach chemicznych — Komisja proponuje uznać okapturzenie motorów, względnie niestosowanie ich zupełnie.

POLSKIE HUTNICTWO ŻELAZNE W R. 1930

Ukazało się sprawozdanie Związku Polskich Hut Żelaznych za r. 1930. Fala depresji konjunkturalnej nie ominęła oczywiście hutnictwa żelaznego, którego produkcja w dziale wielkich pieców spadła (w okrągłych liczbach) z 700.000 tonn, w r. 1929 do 480.000 tonn w r. 1930, w dziale stalowni — z 1.380.000 tonn w r. 1929 do 1.240.000 tonn w r. 1930, i w dziale walcowni z 960.000 tonn w r. 1929 do 900.000 tonn w r. 1930. Konsumcja żelaza na jednego mieszkańca w Polsce wyniosła w r. 1930 — 20 kg., gdy w r. 1929 — 34,5 kg., w r. 1928 — 35,9 kg. Z uwagi na znaczne skurczenie rynku wewnętrznego, który wchłonął zaledwie 52% zredukowanej w r. 1930 produkcji walcowni, hutnictwo żelazne — opierające dotychczas swój byt i rozwój normalny o rynek krajowy — stało się w znacznej mierze przemysłem eksportowym. Wywóz wytworów walcownianych wyniósł w r. 1930 — 350.000 tonn, przyczem do Rosji skierowano 88,5% eksportu. Ilość robotników, zatrudnionych w hutnictwie, wyniosła w końcu r. 1930 — 40.000; w okresie największego zatrudnienia, w połowie r. 1929 — powyżej 50.000 osób.

Sprawozdanie Związku Hut, jak zawsze wydane w wytwornej szacie graficznej, zajmuje jednak mniejszą niż w latach poprzednich objętość, dając wyraz tendencjom oszczędnościowym.

WŚRÓD KSIĄŻEK

Ukazał się tom drugi zbiorowego wydawnictwa p. t. „Pięć lat na froncie gospodarczym". Tom zawiera dalsze monografje w zakresie poszczególnych działów życia gospodarczego Polski w perspektywie ostatniego pięciolecia. Między innemi, obszernie potraktowane są rozdziały, dotyczące budownictwa mieszkalnego oraz ustawodawstwa i opieki społecznej.

Nakładem Francuskiego Komitetu Organizacji ukazało się sprawozdanie z IV Kongresu Naukowej Organizacji w Paryżu, w r. 1929. Na szczególną uwagę zasługuje spora ilość referatów, zgłoszonych przez przedstawicieli Polski, między innemi praca Inż. M. Borsteina o naukowej organizacji w polskim przemyśle chemicznym. Sprawozdanie nie zawiera tekstów referatów, wygłoszonych na posiedzeniach sekcyjnych, obejmuje jednak szczegółowo protokółowaną dyskusję, która dorzuciła wiele cennych przyczynków do tematów, poruszanych przez poszczególnych prelegentów. W całości umieszczone są referaty, wygłoszone na plenarnych posiedzeniach sekcyj, z pośród których na specjalną uwagę zasługuje odczyt Dr. Hinnenthala, Dyrektora niemieckiego Kuratorjum Gospodarstwa o racjonalizacji, oraz odczyt znanego działacza na polu

naukowej organizacji, Henryka Le Chatelier, o naukowej organizacji i zagadnieniach socjalnych.

Ukazała się ciekawa broszura Dr. Bronisława Wałukiewicza o metodach przeróbki przemysłowej i konserwacji ziemniaków, w płaszczyźnie uregulowania rynków zbytu. Temat ten został poruszony przez autora na XV Międzynarodowym Kongresie Rolniczym w roku bieżącym w Pradze i obejmuje całokształt zagadnienia na tle stosunków międzynarodowych. Ciekawe jest zestawienie, dotyczące produkcji spirytusu w krajach, pędzących spirytus przeważnie z ziemniaków:

Kraj	przeciętna za lata 1912—1914	produkcja w roku:
Polska	2.820.000 hl	878.000 hl — 1929/30
Rosja	4.000.000 „	1.870.000 „ —1927/28
Niemcy	2.950.000 „	2.878.000 „ —1929/30
Węgry	800.000 „	314.000 „ —1928/29
Czechosłowacja	134 000 „	630.000 „ —1928/29
Austrja	854.000 „	271.000 „ 1928/29

Przyczyna spadku produkcji we wszystkich prawie krajach leży przedewszystkiem w zmniejszeniu legalnej sprzedaży napojów alkoholowych: spożycie spirytusu na te cele, w porównaniu z okresem przedwojennym, spadło np. w Niemczech z 662.000 hl do 391.000 hl, t. j. o 41%, w Polsce — z 467.000 hl do 350.000 hl, t. j. o 25%, w Czechosłowacji — z 271.000 hl do 261.000 hl, t. j. o 3,6% i t. d. Równocześnie jednak zużycie spirytusu na cele techniczne nie wzrosło tak znacznie, aby wyrównać spadek konsumcji spirytusu spożywczego, choć we wszystkich krajach czynione są usilne starania zmierzające w kierunku rozszerzenia stosowania spirytusu technicznego. Jak wiadomo, wysiłki techników zwrócone są przedewszystkiem ku przystosowaniu spirytusu do fabrykacji mieszanek napędowych, używanych w motorach spalinowych, zwłaszcza zaś w traktorach rolniczych. W wielu krajach, jak np. we Francji, w Niemczech, na Węgrzech, we Włoszech i w Hiszpanji, stosowanie spirytusu do mieszanek napędowych jest obowiązujące, zaś w innych, jak w Polsce, w Szwecji, w Anglji i w Jugosławji, prowadzi się szeroką propagandę zmierzającą ku zwiększeniu spożycia mieszanek napędowych, opartych na spirytusie.

KRONIKA

Począwszy od dn. 25 sierpnia r. b., odbywały się na terenie Warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej posiedzenia komisji celnej, poświęcone rozważaniu projektu nowej taryfy celnej w zakresie działu włókienniczego. Z pośród artykułów, stanowiących przedmiot fabrykacji przemysłu chemicznego, omawiana część projektu obejmuje sztuczne włókna, watę, ceratę, linoleum, tkaniny gumowane i impregnowane. Warszawska Izba Przemysłowo-Handlowa poparła postulaty przemysłu chemicznego w zakresie ochrony celnej wspomnianych artykułów.

Z dniem 2 września r. b. rozpoczęte będą obrady Międzyizbowej komisji celnej, która ostatecznie zaopinjuje projekt drugiej części nowej taryfy celnej i opinję tę złoży Rządowi.

Dn. 25 sierpnia r. b. odbyła się pod przewodnictwem Pana Prezesa Rady Ministrów narada, mająca na celu rozważenie środków zmierzających ku złagodzeniu klęski bezrobocia. Przebieg i wyniki obrad znane są z prasy codziennej. Na tem miejscu podkreślić tylko należy, że zarówno przedstawiciele Izb Przemysłowo-Handlowych, jak delegaci Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów zadeklarowali gotowość jaknajżywszej współpracy w kierunku złagodzenia bezrobocia, zaznaczając równocześnie, że przedsięwzięte w tym celu kroki nie mogą w żadnym wypadku pogłębić istniejącego kryzysu gospodarczego.

Jedna z należących do Związku fabryk chemicznych zajęła się specjalnie badaniem przemysłowego sprzętu przeciwgazowego, zwłaszcza w zakresie porównania cech sprzętu wytwarzanego w kraju i zagranicą. Byłoby rzeczą pożądaną, aby inne fabryki chemiczne przeprowadziły w miarę możności podobne badania, zaś wyniki ich przesłały do Związku.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	450 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	170 „
„ „ czysty 99%	300 „
* Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,80 „
* Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,73 „
* „ granulowany za 1 kg % N_2	1,88 „
Azotan amonu	100 „
Benzol handlowy 90%	85 „
„ czysty	100 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	13,50 „
* Boraks	110 - 125 „
Chlorek cynku 50° Bé	45 „
Chlorek wapna bielący	36 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	800 „
„ „pro narcosi"	1.00 „
Eter siarkowy	390 „
Fenol czysty	300 „
Formalina 40%	270 „
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	305 „
* „ techniczna 85/88%	175 „
* Karbid granulowany	75 „
Karbolineum	39,75 „
Klej kostny	265 „
Klej skórny	300 „
Krezol	140 „
* Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% HNO_3	100 „
Kwas mrówkowy 85%	241 „
Kwas siarkowy 60° Bé	7,37 zł.
„ solny 19°/21° Bé	14,25 „
„ octowy techn. 30%	120 „
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5	16 „
„ rogowa 13/14% N	—
Naftalina surowa prasowana	34,50 „
„ czysta w łuskach	57,50 „
Octan sodu	140 „
„ ołowiu	215 „
Oleina zwierzęca destylat	200 „
„ „ saponifikat	190 „
Cleum 20%	19,94 „
Olej lniany	120 „
* Potaż kalcynowany 90/95%	120 „
* Potaż żrący topiony 88/92%	140 „
Pirydyna czysta za 1 kg.	9,75 „
Smoła preparowana	18,75 „
Siarczan amonu	36,16 „
* Siarczan miedzi	110—125 „
* Siarczek sodu 60/62%	65 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska kalcynowana niemielona	14,25 „
Stearyna	200 „
Superfosfat 16%	11,52—12,16 „
Toluol czysty	120 „
Żelatyna techn.	380 „

Ceny powyższe są cenami hurtowemi i rozumieją się za 100 kg. loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:

„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.", Zgierz, tel. Łódź. 121-01 i Zgierz 19; Warszawa, tel. 708-09 sprzedaż i 894-49 informacje.

„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.

„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

Chlorek wapna bielący:

Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ". Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):

Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94. „ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE".

Farmaceutyczne przetwory:

Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:

Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER" Sp. Akc. Warszawa, Nowy Zjazd 1 telefony: 605-77, 605-99.

Gumowe artykuły techniczne:

Sp. Akc. „WOLBROM" Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 760-80.

„Pepege", Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Grudziądz.

Jedwab sztuczny:

Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Karbid:

Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ". Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94. Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:

Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):

„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Novarsenobenzol:

Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Oleina zwierzęca:

Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Phosphit:

Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Siarka:

Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel 875-39.

Słomka i włosie wiskozowe:

Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel 875-39.

Smoła pierwszorzędowa:

Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:

„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE". Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Soda kaustyczna:

Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ". Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Stearyna:

Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:

Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Drukarnia Współczesna, Szpitalna 10